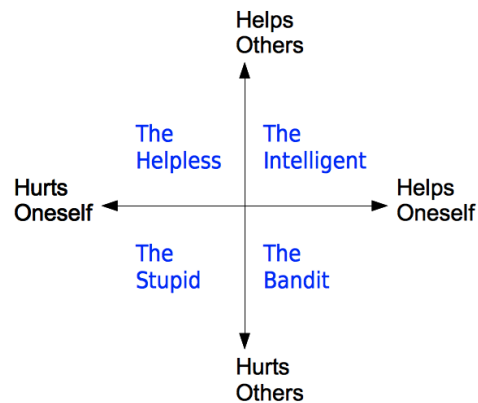

Dumma människor

1976 publicerade den italienske ekonomiprofessorn Carlo M. Cipolla en essä med titeln *The Five laws of stupidity*.

https://en.wikipedia.org/wiki/Carlo_M._Cipolla

Han skissar där på grunderna för det som han betraktade som mänsklighetens största existentiella hot: dumhet. Cipollas reflektioner baseras på socialt beteende, längs samma linje som John Cleese, när han i en Monty Python-sketch säger: "I may be an idiot, but I'm no fool".

Cipolla menade att dumma människor uppvisade ett antal gemensamma drag: De är mångordiga, irrationella och förorsakar problem för andra, utan att det betyder att de själva vinner något på det. På så sätt är de destruktiva överallt där de dyker upp. Cipolla, som dog år 2000, påvisade också att det var svårt att försvara sig mot denna dumhet. Det enda sätt på vilket ett samhälle kan undgå att förstöras av alla sina idioter, är genom att de "icke-dumma" arbetar ännu hårdare för att motverkade dumskallarnas agerande.

Cipolla ställde upp ovanstående fyrfältsdiagram där fyra slags människor agerar med och mot varandra.

- Det som de intelligenta gör är till glädje både för dem själva och kollektivet
- Det som banditerna gör är bara till glädje för dem själva, på de övrigas bekostnad
- Det som de hjälplösa gör är till glädje för andra, men på deras egen bekostnad
- Det som de dumma gör leder till problem för andra utan att de själva har någon glädje av det

Cipolla förklarar:

<https://www.youtube.com/watch?v=3O9FFrLpinQ>

Dumma människor är farliga och skadliga därför att förnuftiga och resonabla människor har svårt att föreställa sig och förstå orimligt beteende. En intelligent person kanske förstår logiken i en bandits beteende. Det är handlingar som är rationellt begripliga. Det må vara en fränstötande och oacceptabel logik, men det handlar inte desto mindre om rationellt beteende.

Banditen vill ha ett plus på sitt konto, och han kommer att producera sitt plus genom att orsaka ett minus på ditt konto. Allt detta är dåligt, men det är rationellt och om du själv är rationell så kan du begripa det. Du kan förutse en bandits handlingar och förstår därför också hur du ska försvara dig.

Med en dum person är allt detta absolut omöjligt, vilket förklaras av den tredje av de uppställda lagarna. En dum varelse kan trakassera dig utan anledning, utan fördel, vid de mest osannolika tider och platser, och detta utan att du begriper varför. Du har inget rationellt sätt att förutse om, när, hur och varför den som är dum attackerar. När du konfronteras med en dum person så sker det helt på hans villkor.

De fem lagar Cipolla ställde upp ser ut så här:

Första lagen: *Alla gör ständigt misstaget att underskatta antalet dumma människor som deltar i olika aktiviteter.*

De är alltid fler än du tror och anledningen är att vi gärna vill tro att andra människor i höga positioner, med fina utbildningar, titlar och hög lön inte hör till de dumma. Här kan man minnas en formulering av komikern George Carlin: "Betänk hur korkad den genomsnittlige personen är och minns därefter att hälften av alla människor till och med är ännu dummare." Enda sättet att hantera denna insikt är att utgå från att alla du möter är dumma, fram tills dess de visar att de inte är det. En följsats hämtad från Mark Twain: "Argumentera aldrig med en dumskalle. De som lyssnar kanske inte uppfattar skillnaden mellan er."

Andra lagen: *Sannolikheten för att en person är dum relaterar inte till den personens övriga karakteristika.*

Cipolla ansåg att dumhet var en konstant variabel som inte kunde knytas till kön, nationalitet, folkgrupp, utbildningsnivå eller inkomst. Om de är dumma visas inte genom IQ-tester eller något liknande utan det framgår av hur de agerar socialt med andra människor. Det finns helt enkelt alltid ett visst antal dumma människor oavsett om vi talar om universitetsprofessorer, FN-delegater eller regeringspolitiker. Cipolla menar att det till och med finns dumma nobelpristagare. Det går emellertid inte an något procenttal, eftersom det krockar med den första lagen.

Observera att detta är en lag som bromsar konspirationsteorierna. Katastrofalt agerande handlar vanligen inte om listigt uttänkta konspirationer utan har sin grund i ren och skär dumhet.

Även om man inte underskattar antalet dumma människor så riskerar man att underskatta hur dumma de faktiskt kan vara. Här passar ett Orwellcitat: "Det finns idéer som är så verklighetsfrånvända att endast intellektuella kan tro på dem". Ännu ett citat, av Facundo Cabral: "Jag är inte rädd för någonting, utom dumma människor. Det finns massor av dem, och de har rösträtt."

Tredje lagen: *Dumma människor åsamkar andra människor förluster utan att det betyder att de själva drar några som helst fördelar av det. Ofta drabbas de också själva.*

Det här betraktar Cipolla som dumhetens allra viktigaste kriterium, därför att när en person agerar utan att någon vinner på det, så behöver man inte tveka om att det är en dumskalle.

Fjärde lagen: *De som inte är dumma underskattar ständigt hur mycket skada dumma människor kan göra.*

Det gäller inte bara för de intelligenta utan också för de naiva/hjälplösa och banditerna.

Femte lagen: *Dumma människor är planetens farligaste människor.*

Detta betyder att de dumma är mer skadliga än banditerna, eftersom banditerna agerar rationellt och därför går att bygga upp ett försvar mot. Okunniga människor kan lära sig men dumma människor är förnuftsresistenta. Det var för övrigt något som diktaren Friedrich Schiller förstod när han skrev: "Mot dumheten kämpar själva gudarna förgäves".

Cipolla skrev sin artikel halvt om halvt på skämt, som en strategi för att föra fram en idé som han verkligen trodde på, men utan att vilja utsätta den för så hård kritik att den kraschade. För visst har den, trots sin enkelhet, svagheter. Är till exempel en självmordsbombare en dumskalle eller en bandit? Han passar utmärkt in på dumskallekriterierna men själv kan han ju se logiken sitt handlande, därför att han tror att detta är ett säkert sätt att hamna i paradiset.

Det finns en annan besläktad teori om dumhet uppställd av den tyske prästen och antinazisten Dietrich Bonhoeffer, som avrättades i koncentrationslägret Flossenbürg i april 1945. I likhet med Cipolla undviker han i sin *Teori om dumma människor* att relatera intelligens och dumhet. Han menar att dumhet inte är en intellektuell defekt utan en moralisk. Det får vi ta en annan gång.

Cipolla får sista ordet med ett generalangrepp på dogmen om alla människors lika värde:

Det är min absoluta övertygelse, formulerad efter årtal med observationer och experiment, att människor inte är lika. Vissa är dumma, vilket andra inte är. Det är en skillnad som inte bestäms av några kulturella faktorer eller krafter utan av naturen. Man är dum på samma sätt som man är rödhårig; man tillhör de dumma på samma sätt som man tillhör en blodgrupp. En dum människa är född dum. En viss andel av människorna är dumma, något som är genetiskt bestämt. Emellertid, även om jag är övertygad om att en del av människorna är dumma och att de är det på grund av genetiska egenskaper, är jag inte en reaktionär som i smyg försöker återinföra klass- eller rasdiskriminering. Jag är övertygad om att dumheten är en helt slumpmässig och proportionellt fördelad egenskap, inom alla mänskliga grupper.

Karl-Olov Arnstberg

<https://morklaggning.wordpress.com/2021/11/15/dumma-manniskor/>

Alla texter är © på denna blogg. Det är tillåtet att sprida texterna under förutsättning att ni alltid länkar till källan här på bloggen